

19. december 2017

J. nr. 00.17.00A30-0002

Referat fra møde i Grønt Dialogforum den 11. december kl. 16-18 i mødelokale A på Ullasvej 23.

Deltagere: Bo Haxthausen (TMU), Jesper Lindstrøm Larsen (TMU), Finn Hansen (Bornholms Naturhistoriske Forening), Kurt Jensen (Friluftsrådet), Jens S. Koefoed (Bornholms Landbrug), Hans Henrik Ipsen (Bornholms Energi & Forsyning), Mogens Ellebye (Jægerne), Poul Veise (DN), Erik Thorsen (Sportsfiskerne), Karen Nørregaard (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke), Mikkel Høst (Bornholms Miljø- og Energiforening/Energitjenesten), Henriette Tøttrup (DOF), Lena Schenk (EUB), Dorte Bugge Jensen (Naturstyrelsen Bornholm), Martin Petersen (TM), Ole Holm Pedersen (TM), Patrick Steinlein (TM), Katrine Høst (TM).

Afbud: Kåre Kristiansen (DOF) erstattes af Henriette Tøttrup, Søren Friese (Naturstyrelsen Bornholm) erstattes af Dorte Bugge Jensen, Cæsar Funch Jensen (BOFA), Pernille Lydolph (Destination Bornholm), Finn Ole Nielsen (Bornholms Museum), Carsten Scheibye (KB), Steffen A. Jørgensen (Skovdyrkerne), Hans Jørgen Jensen (LAG Bornholm),

Forkortelse:

TM: Center for Teknik og Miljø.

EUB: Center for Erhverv, Uddannelse og Beskæftigelse

ED: Center for Ejendomme og Drift

Punkterne er inddelt i:

B = beslutnings- eller godkendelsespunkt

O = orienteringspunkt

D = drøftelse

1. Godkendelse af dagsorden (B)

Dagsorden godkendt.

2. Godkendelse af referat fra møde den 2. oktober 2017 (B)

Vedr. referatets punkt 3: *Orientering og drøftelse om forslag til projekter under Grøn Ordning*. Idet der er sket ændringer i forhold til den beslutning, som er beskrevet i referatet, ønskedes en orientering

vedrørende dette, inden referatet kunne godkendes. Katrine Høst og Ole Holm Pedersen orienterede herefter jf. nedenstående:

På mødet den 2. oktober blev der, som beskrevet i referatet, taget en beslutning om Grønt Dialogforums anbefaling vedr. projekter, som skulle indgå i ansøgning under Grøn Ordning. Grønt Dialogforum anbefalede, som beskrevet i referatet, at der skulle søges om 150.000 kr. til projektet vedr. Kæmpeåen og 150.000 kr. til projektet vedr. Præstemosen, og at projektet ved Muradammen kunne tages med som tredje prioritet i tilfælde af, at projektet ved Kæmpeåen ikke kunne realiseres. Da det kort inden ansøgningsfristen 31. oktober blev klart, at der ikke var opnået lodsejeraccept til Kæmpeåprojektet, kunne dette projekt ikke indgå i ansøgningen. Det viste sig samtidig, at Muradamsprojektet ikke ville kunne få støtte fra Grøn Ordning, idet projektet er på privat jord. Til gengæld blev projektet i Præstemosen dyrere end først antaget, og idet der samtidig kan laves flere tiltag i form af forbedring af stier og publikumsfaciliteter i området, kunne projektbudgettet opskrives til ca. 310.000 kr. Herved kunne der indsendes en ansøgning alene for projektet i Præstemosen for hele det beløb, der er til rådighed. Det udvidede projekt styrker samtidig områdets rekreative værdier, hvilket er noget af det, som Energinet lægger vægt på i forhold til midlerne i Grøn Ordning.

Der blev den 27. oktober 2017 udsendt mail til Grønt Dialogforum om ovenstående vedhæftet den reviderede projektbeskrivelse og med mulighed for at indgive bemærkninger. Der indkom to positive bemærkninger, som støttede beslutningen om at ansøge for et udvidet projekt i Præstemosen. Der blev herefter den 31. oktober indsendt ansøgning vedr. projektet i Præstemosen til Energinet.dk for det fulde beløb på 303.600 kr.

Med denne orientering blev referatet fra mødet den 2. oktober godkendt.

3. Kort orientering fra afholdt møde i arbejdsgruppe om planlægning af mountainbike-tema (O)

En arbejdsgruppe bestående af Kurt Jensen (Friluftsrådet), Poul Veise (DN), Kåre Kristiansen (DOF) og Søren Friese (NST) samt fra BRK Ole Holm Pedersen, Ilsebil Hansen og Katrine Høst holdt møde den 23. november for at planlægge tema om mountainbike. Pernille Lydolph (Destination Bornholm) var forhindret i at deltage i mødet. Arbejdsgruppen kom frem til følgende forslag til indhold og program for mødet:

- Tema: Hvordan skal vi som ø forholde os til mountainbikeaktiviteten, og hvordan får vi det til at fungere for alle brugere?
- Forslag til program:
 - Indledende oplæg fra f.eks. Pernille Lydolph og/eller en politiker om, hvorfor vi som ø ønsker at satse på outdoor og mountainbike.
 - Oplæg fra Søren Friese om, hvad Naturstyrelsen har gjort for og med mountainbikere på styrelsens arealer.
 - Oplæg fra nogle af de centrale mountainbikeaktører, som NST har kontakt med, om deres erfaringer, ønsker og behov.
 - Fælles drøftelse af bl.a. hvordan man kan understøtte mountainbike og samtidig få det til at fungere for alle brugere, hvordan der følges op på emnet evt. med udarbejdelse af fælles retningslinjer el. lign. og f.eks. et opfølgende møde efter et år.

Der var blandt arbejdsgruppens medlemmer enighed om at skubbe temadrøftelsen til 2018 bl.a. fordi både Søren Friese og Pernille Lydolph var forhindret i at deltage i Grønt Dialogforums møde den 11. december.

Der var fra Grønt Dialogforum opbakning til, at arbejdsgruppen arbejder videre med dette forslag til program for temadrøftelse. Der arbejdes henimod at sætte det på dagsordenen til første møde i det nye år, hvis det er muligt. Det blev bemærket, at DGI også bør inddrages, idet de også har mountainbikeaktiviteter.

4. **Orientering om status for arbejdet med Bright Green Island ved Lena Schenk, projektleder for Bright Green Island under Center for Erhverv, Uddannelse og Beskæftigelse (O)**
Lena Schenk var forhindret i at deltage i mødet, så punktet udsættes til næste gang.
5. **Orientering om udlægning af biodiversitetsskov på Naturstyrelsens arealer ved Naturstyrelsen Bornholm (O)**
Dorte Bugge Jensen fra Naturstyrelsen Bornholm orienterede om Naturstyrelsens planer om udlægning af såkaldt biodiversitetsskov og urørt skov på styrelsens arealer. Det er endnu ikke afklaret, om og i givet fald hvor meget, der eventuelt skal udlægges på arealer på Bornholm. Se i øvrigt Dortes oplæg.
6. **Kort orientering ved Center for Teknik og Miljø (O) vedr.**
 - **vandrådsarbejdet**
 - **det lokale naturråd i forbindelse med udarbejdelse af Grønt Danmarkskort**
 - **ansøgning om projekt under Grøn Ordning**
 - **sager om andefodring i/ved beskyttede søer**
 - **biodiversitetspulje**

Vedr. vandrådsarbejdet:

Vandrådet skulle rådgive kommunen vedr. besvarelse af opgaver stillet af Miljøstyrelsen:

- Vurdere/kvalitetssikre forslag til ny afgrænsning af vandløb i vandområdeplanerne
- Udvælge vandområder, der muligvis opfylder betingelserne for at kunne udpeges som kunstige eller stærkt modificerede.

Vandrådet holdt sidste møde den 4. oktober. Et enigt vandråd har svaret:

- Vandrådet anbefaler at beholde alle 7 vandløbsstrækninger, som pga. faglige kriterier står til at blive udtaget, i vandområdeplanen (opgave 1).
- På baggrund af det givne datamateriale og vejledning, samt vandrådets lokalkendskab, kan vandrådet ikke komme med et kvalificeret bud på vandløbsområder der kan udpeges som bør tages op i forhold til opgave 2 (udpeging som kunstige eller stærkt modificerede).

BRK vil i sit svar til Miljøstyrelsen lægge sig op af rådene, som det enige vandråd har formuleret. Dette er blevet godkendt af Teknik- og Miljøudvalget den 4. december 2017.

BRKs svar indberettes til Miljøstyrelsen inden 31. december 2017. Vandrådsarbejdet er hermed afsluttet. Grønt Dialogforum orienteres om eventuelt videre forløb ift. Miljøstyrelsen og vandområdeplanen.

Det blev bemærket, at vandrådsarbejdet blev oplevet som en god proces med en konstruktiv dialog, og at drøftelserne vedr. vandløb kan fortsættes i Grønt Dialogforum.

Vedr. det lokale naturråd:

Kommunen skal oprette et lokalt naturråd, som skal bistå med udpeging af områder, som skal indgå i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen. Rådet skal være oprettet senest 15. januar 2018 og skal have afsluttet arbejdet senest 15. juli 2018.

Foreninger og organisationer har i løbet af efteråret indstillet medlemmer til et lokalt naturråd for Bornholm, og forslag til sammensætning af det lokale naturråd blev godkendt af Teknik- og Miljøudvalget på deres møde i november. Medlemmer i rådet er følgende:

- Foreningen Bornholm
- Naturhistorisk Forening Bornholm
- Landbrug & Fødevarer
- Dansk Ornitologisk Forening
- Friluftsrådet
- Bæredygtigt Landbrug
- Danmarks Jægerforbund

- Dansk Skovforening
- Vandpleje Bornholm
- Bornholms Landbrug
- Danmarks Naturfredningsforening
- Danmarks Sportsfiskerforbund
- Dansk Erhverv
- Horesta

Første møde planlægges afholdt i januar 2018. Information og mødeindkaldelse udsendes inden jul til rådets medlemmer.

Vedr. ansøgning om projekt under Grøn Ordning

Punktet blev gennemgået under dagsordenspunkt 2. Det kan tilføjes, at BRK har fået tilbagemelding fra Energinet om, at sagsbehandlingstiden forventes at være 3 måneder.

Vedr. sager om andefodring i/ved beskyttede søer

Center for Teknik og Miljø har i efteråret haft flere sager om fodring af ænder i eller på bredden af beskyttede søer. Typisk er der opsat en fodertønde med korn, og der er eventuelt udsat ænder. Denne type sager opleves jævnligt. Center for Teknik og Miljø har derfor sat punktet på dagsordenen for få formidlet, at det ikke er tilladt.

Fodring i eller ved bredden af søer giver en øget tilførsel af næringsstoffer til søen, hvilket kan forringe søens tilstand. Dette kræver derfor en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3, men der vil normalt ikke blive givet dispensation til fodring i søer. Endvidere er det ifølge miljøbeskyttelseslovens § 27 ikke tilladt at tilføre stoffer, der kan forurene vandet, til søer, vandløb eller havet. Søer over 100 m² er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Det blev drøftet i Grønt Dialogforum, hvordan denne information bedst kan viderebringes til jægere og lodsejere/landmænd, idet det var vurderingen, at denne type overtrædelser oftest skyldes uvidenhed. Mogens Ellebye (Jægerne) beskrev, at han har fået tilbagemeldinger fra flere, som oplever, at det er vanskeligt at finde information om, hvilke arealer som er omfattet af § 3-beskyttelse. Han vil gerne videreformidle information om emnet og gerne med et direkte link til, hvor man kan se de beskyttede naturområder. Formidling kan bl.a. ske på Jægerens hjemmeside. Jens S. Koefoed (Bornholms Landbrug) nævnte, at formidling også kan ske via Bornholms Landbrugs medlemsblad.

Idet det kan være svært at finde ind til de rette kort og informationer på kommunens hjemmeside, vil Center for Teknik og Miljø følge op på dette og prøve at lave en bedre løsning, samt videreformidle information til jægerne og landbruget.

Vedr. biodiversitetspulje

Kommunalbestyrelsen har bevilget 600.000 kr. årligt i 4 år til fremme af biodiversiteten på Bornholm. Center for Teknik og Miljø og Center for Ejendomme og Drift har udarbejdet et forslag til principper for udmøntning af midlerne. Dette forslag blev anbefalet af Teknik- og Miljøudvalget på møde den 6. december. Forslaget skal herefter på kommunalbestyrelsesmøde den 21. december.

I forslaget er der beskrevet følgende eksempler på mulige projekter og tiltag der fremmer biodiversiteten:

- Oprensning af vandhuller
- Naturpleje af klippeløkker og andre værdifulde naturtyper
- Naturgenopretning af vandløb, våde enge og andre lavbundsarealer
- Etablering af større sammenhængende naturområder med stor diversitet
- Naturnær skovdrift
- Nedlæggelse af grøfter
- Mere naturvenlig slåning af vejkanter

Der lægges op til, at projekter kan udføres på BRKs arealer eller private arealer efter aftale med lodsejer, og at projekter eventuelt kan udarbejdes i samarbejde med landbruget, Naturstyrelsen eller andre relevante samarbejdspartnere. Endvidere er det beskrevet, at projekter skal forelægges udvalget

til godkendelse. Det er foreslået, at der indledningsvist sættes særligt fokus på de våde naturtyper – som damme, søer, våde enge, grøfter og åer – genskabelse af mere naturlig hydrologi og tilbageholdelse af vand i landskabet.

Et projekt, som Center for Teknik og Miljø har ønske om at igangsætte, er at oprense en del af de søer og vandhuller, som blev gravet eller rensat op i amtets tid for at fremme forholdene for padder. Oprensning kan gerne kombineres med, at der foretages en registrering af løvfrøer inden oprensning.

Det blev fra Grønt Dialogforum nævnt, at det vil være relevant at overveje, hvilke søer og vandhuller, som er mest værdifulde i forhold til bl.a. paddernes spredning, og at få inputs fra f.eks. Finn Hansen eller andre med viden om de mest værdifulde søer, sådan at indsatsen kan prioriteres, hvor den gør størst gavn i forhold til biodiversitet. Det blev nævnt, at Bornholms Landbrugs medlemsblad kan bruges til at formidle information om puljen til lodejere.

Endvidere blev det nævnt, at vi skal huske skovene og biodiversiteten der.

7. Fastlæggelse af næste møde (B)

Næste møde blev fastsat til mandag den 19. marts 2018 kl. 16-18.

8. Eventuelt

Martin Petersen (TM) orienterede kort om den nye udvalgs- og centerstruktur i Bornholms Regionskommune. Der vil fra 1. januar 2018 ikke længere være et Teknik- og Miljøudvalg men flere nye udvalg, som kan have relevans for Grønt Dialogforum herunder et udvalg for natur og miljø, et udvalg for klima og bæredygtighed og et udvalg for økonomi, erhverv og plan. Ifølge forretningsordenen for Grønt Dialogforum sidder Teknik- og Miljøudvalgets formand samt yderligere to medlemmer i Grønt Dialogforum. Det er ikke blevet besluttet endnu, hvordan politikerne fra de nye udvalg fordeler posterne i Grønt Dialogforum.

Finn Hansen holdt et lille oplæg om snejulen 2010 og sammenlægning af marker til store flader.

Bo Haxthausen og Jesper Lindstrøm Larsen takkede for 4 års samarbejde.

9. Julefrokost